

ЗАВДАННЯ ВИЩОЇ ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Соціальні процеси, які мають місце в європейському суспільстві, свідчать про те, що ми вступили в століття, засноване на знаннях і комунікації, міжнародної або, так би мовити, транснаціональної освіти. Під впливом цих процесів одними з головних завдань органів внутрішніх справ України є вирішення проблем, пов'язаних з підготовкою персоналу, підвищенням якості його діяльності, а також тісні взаємовідносини з суспільством і між-європейське співробітництво.

Соціальна роль поліції в демократичній правовій державі XXI ст. повинна відповідати її кваліфікації, тому дуже актуальними є питання: як повинна виглядати оптимальна профпідготовка і освіта поліцейських? Які завдання вищої відомчої освіти першочергово повинні вирішуватися в умовах європейської інтеграції?

Хоча дотепер між вищою поліцейською школою в світі та Європі існують розходження, останнім часом спостерігається загальний розвиток у напрямку до зближення з університетською освітою. Разом з тим ця тенденція інтегрує в собі навчання і наукові дослідження. При цьому, шлях затвердження та інтеграції, природно, не прості: передумовою є акцептація зовнішнього середовища, уряду, парламенту, законодавчого обґрунтування. Проте досвід країн, в яких існує модель інтеграції поліцейських навчальних закладів до національної вузівської системи, є позитивним й ефективним.

Умови інтеграції до європейського співтовариства вимагають значних зусиль з боку Міністерства внутрішніх справ України. Набирають вагомість організована злочинність, масова міграція громадян, прояв расової та етнічної ворожнечі, політичний екстремізм, небезпека екологічних і ядерних аварій. Змінюється профіль злочинців, зростає їх витонченість та професіоналізм, більшість з них походять із суспільних прошарків з високим рівнем освіти. Це явище є типовим для економічної, комп'ютерної та інших видів злочинності.

Навчальні заклади системи МВС повинні швидко реагувати на вищезазначені зміни, тому цілі вищої відомчої освіти повинні відповідати потребами практики, виходити зі стратегії ОВС. Випускники ВНЗ мають бути не тільки всебічно готовими до виконання своїх функціональних обов'язків, але й набути більш широку освіту, в якій провідну роль грають: орієнтація на розвиток інноваційних та творчих здібностей і умінь, якість професійного мислення; мотивація до безперервної самоосвіти, ефективної праці в ОВС та інших науково-ємних галузях, які динамічно змінюються. Ці факти ми повинні враховувати і реагувати новою системою освіти, яка буде спільно створювати європейський освітній і дослідницький простір.

Приєднання вищих навчальних закладів МВС України до європейсько-го освітнього простору, забезпечення подальшого розвитку інститутів, факультетів, кафедр у напрямку вдосконалення змісту освіти відповідно до європейських вимог, введення нових спеціальностей і спеціалізацій, по-

кращання кадрового, методичного та інформаційного забезпечення навчального процесу знайшло своє відображення в указах Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» та «Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України», Державній програмі розвитку вищої освіти на 2005–2007 рр., затвердженій постановою Кабінету Міністрів України, наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004–2005 рр.».

У травні 2005 р. Україна має намір офіційно приєднатися до Болонського процесу, і тут вищі навчальні заклади системи МВС повинні стати лабораторією для здійснення необхідних реформ, напрацювання відповідних державних документів, які базуватимуться на результатах педагогічного експерименту щодо відпрацювання кредитно-модульної системи підготовки персоналу.

Згідно із завданнями, сформульованими у п'яти розділах Болонської декларації, у вищих навчальних закладах системи МВС України необхідно ввести європейську кредитну систему залікового переводу (ECTS), модульно-рейтингову та тестово-залікову системи навчання, посилити вивчення іноземних мов, впровадити їх в систему спеціальної підготовки курсантів, слухачів і працівників ОВС, розробити сучасні методики щодо цієї підготовки. Така робота розпочата в Національному університеті внутрішніх справ: згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України «Про запровадження у вищих навчальних закладах навчальної дисципліни «Вища освіта і Болонський процес» з магістрами проводяться заняття з цієї дисципліни.

Одним з важливих стратегічних завдань вищих навчальних закладів МВС України повинна стати націленість на інновації та реальні практичні результати в навчальному процесі. Відсутність інноваційної навчально-наукової діяльності означає втрату реального зв'язку з галузями-замовниками, що, природно, позначається на зацікавленості галузі-споживача в замовленні на спеціалістів. Все логічно: немає зв'язку з галуззю – немає держзамовлення на підготовку фахівців.

Разом з тим, необхідно розвивати життєву орієнтацію талановитих випускників на науково-практичну або викладацьку діяльність у відомчих навчальних закладах, поставити природний бар'єр відходів молодих вчених до сфер діяльності, де переважають прагматичні інтереси. Не є секретом те, що багато випускників працюють не за фахом, тому приведення у відповідність з потребами ринку спрямованості підготовки фахівців є одним із основних стратегічних завдань вищих навчальних закладів системи МВС. Це передбачає проведення маркетингу, який покликаний визначити цілі, принципи, напрямки і пріоритети функціонування вищої відомчої освіти в умовах ринку освітніх послуг, посилення конкуренції з боку інших державних і недержавних вищих навчальних закладів.

Вимоги часу потребують створення і реалізації полідисциплінарних знань, для отримання яких необхідна інтеграція матеріальних та інтелектуальних ресурсів різноманітних напрямків і дисциплін; постають нові вимоги до методологічної, світоглядної, системної підготовки сучасних фахі-

вів. Вищим навчальним закладам системи МВС необхідно розширювати бюджетну та позабюджетну наукову тематику, проводити тиражування інноваційних проєктів. Це ж стосується й активізації роботи кафедр і наукових підрозділів у реалізації комплексних науково-технічних програм за замовленням міністерств, відомств і підприємств нашої країни. Звідси виникає особлива важливість створення навчально-науково-інноваційних структур (комплексів, центрів) на базі структурних підрозділів закладів.

В умовах входження світової цивілізації до інформаційного суспільства роль науки постійно зростає, знання набувають ролі особливого продукту, ціннішого, ніж сировина та матеріальні продукти. У цьому аспекті вищі навчальні заклади МВС України повинні докладати максимальні зусилля для збереження і зміцнення своїх провідних позицій в наукових напрямках, одночасно створюючи ґрунт для можливого виникнення нових.

Розвиток науки є одним з головних завдань вищих навчальних закладів системи МВС, тому керівництво повинне максимально використовувати внутрішні резерви для вирішення проблем науково-педагогічних колективів, оптимізувати роботу персоналу, здійснювати належну оцінку кінцевих результатів роботи, морально і матеріально стимулювати працю персоналу. Основною цінністю будь-якого навчального закладу є співробітники, курсанти, слухачі та студенти, тому важливим завданням є забезпечення максимально можливих сприятливих умов для їх навчання і роботи.

Одним з актуальних стратегічних завдань є координація здійснення функцій управління вищими навчальними закладами МВС України. Тому для взаємодії їх структурних підрозділів необхідно розробити нові управлінські документи, удосконалена раціональну структуру управління, розподілити функціональні обов'язки керівництва і персоналу, проводити координацію і контроль за якістю їх роботи. У серйозному, вдумливому підході до вирішення цих завдань бачиться колосальний резерв для поліпшення роботи закладів.

Підвищення якості вищої освіти пов'язане з відповідальністю вищих відомчих навчальних закладів не тільки за навчальний процес, науково – дослідницьку і творчу роботу. Значним критерієм є також оцінка діяльності професорсько-викладацького складу, та осіб, які навчаються, інфраструктури закладу і всього академічного середовища.

Проблема підвищення професіоналізму працівників міліції (поліції) ставити перед вищими відомчими навчальними закладами завдання розробки механізму максимального використання потенціалу кожного співробітника, розвитку в ньому самосвідомості. Вирішення цієї проблеми безпосередньо пов'язане з формуванням європейської моделі особистості поліцейського, яка поєднує в собі відповідний ступінь розвитку професійно-ділових, морально-вольових і комунікативних якостей з високим рівнем професійної культури і службової етики, що створює можливість для найбільш успішного виконання співробітником своїх службових обов'язків. На жаль, головними факторами, які мають негативний вплив на рівень довіри народу до поліції (міліції), є: недостатня освіченість співробітників, брутальність, черствість, низький професійний рівень тощо.

Ще одним важливим напрямком роботи вищих навчальних закладів системи МВС є приведення нормативно-правових актів своєї діяльності у відповідність до європейського законодавства, запозичення досвіду пражозастосовчої діяльності органів внутрішніх справ європейських країн, а також дотримання міжнародно-правових стандартів щодо прав, свобод людини і поліцейської діяльності, визначених Генеральною Асамблеєю ООН і Радою Європи, що, зрештою, є своєрідною програмою реформування вищої відомчої освіти в нових європейських умовах.

22 листопада виповнюється десять років з того часу, коли Національний університет внутрішніх справ набув нової якості, став першим у світі поліцейським університетом, що свідчить про його спрямування до кращих світових стандартів загальноосвітньої вищої школи і поліцейської освіти. Це підтвердило зокрема і проведення цього року на базі Університету Розширеної наради при Міністрові внутрішніх справ України, присвяченої актуальним проблемам реформування відомчої освіти. В її роботі взяли участь керівники МВС України, заступники начальників територіальних і транспортних управлінь по роботі з персоналом, ректори всіх вищих навчальних закладів системи МВС.

Важливою подією у цих процесах стало спільне засідання виконкому Асоціації керівників вищих навчальних закладів МВС держав – учасниць СНД і Ради ректорів вищих навчальних закладів системи МВС України. На ньому розглядалися дві актуальні проблеми: реформування вищої відомчої освіти у контексті розвитку загальнонаціональної системи вищої школи та роль і місце поліцейських вищих навчальних закладів у забезпеченні ефективної взаємодії ОВС і населення.

Наглядова рада Національного університету внутрішніх справ бере безпосередню участь у вирішенні завдань вищої відомчої освіти системи МВС в умовах європейської інтеграції. Вона здійснює постійну допомогу закладу щодо впровадження європейського досвіду поліцейської роботи в підготовці та підвищенні кваліфікації персоналу ОВС нашої країни, поліпшення механізму підбору; підвищення ефективності управління в системі відомчої освіти; обміну, узагальненню та поширенню передового світового досвіду і знань у підрозділах закладу; здійснення наукових досліджень та їх практичного застосування як у навчальному процесі, так і в практичній діяльності органів внутрішніх справ. На практиці це здійснюється за допомогою навчальних поїздок і взаємних візитів, участі в міжнародних заходах, семінарах з метою модернізації навчальних програм Академій міністерств внутрішніх справ країн Європи.

Наглядова рада надає відповідну допомогу у міжнародній діяльності Університету, яка має бути зорієнтована на його інтеграцію до європейської системи вищої освіти, розширення контактів з країнами-учасницями Болонського процесу, участь у виконанні міжнародних наукових програм. Досвід роботи Наглядової Ради є новим для відомчої вищої школи системи МВС, але ми шукаємо такі форми своєї діяльності, які б забезпечили Університету швидке входження до світового освітнього співтовариства, допомогли завоювати гідну репутацію і популярність.

Таким чином, з метою вирішення вищевказаних завдань, які стоять перед вищою відомчою освітою, і створенням нової європейської поліцейської моделі, основна увага навчальних закладів МВС України, на наш погляд, повинна бути приділена наступним пріоритетним напрямкам:

- удосконалення системи відомчої освіти і підготовки персоналу поліції (міліції) відповідно до європейських і міжнародних стандартів;
- приведення відповідно до європейських стандартів навчального процесу та його постійна модернізація;
- запозичення європейського досвіду та його гнучке застосування в діяльності органів внутрішніх справ;
- проведення наукових досліджень щодо європейської інтеграції та її впливу на діяльність органів внутрішніх справ;
- інтенсивне співробітництво з громадянським суспільством.

Надійшла до редакції 15.10.04

Ю.О. Свеженцева, І.В. Щербаківа

УМІННЯ УПРАВЛЯТИ СОЦІАЛЬНИМИ УЯВЛЕННЯМИ, ПОБОЮВАННЯМИ ТА ЗАСЛУГОВУВАТИ ДОВІРУ ЯК СКЛАДОВІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАЦІВНИКА МІЛІЦІЇ

Стратегічне бачення майбутнього української міліції відбито у тезі: «Міліція – не карний орган, а орган, який забезпечує населенню сервіс правоохоронних послуг». Цей принцип поступово стає центральним у філософії реформування діяльності міліції. Ефективна реалізація цього принципу можлива лише за умови подальшого підвищення рівня професіоналізму працівників ОВС з урахуванням особливих вимог до «професіоналів правоохоронного сервісу», які обумовлені трьома типами факторів.

Перший тип – це фактори розбудови в Україні демократичної правової держави. Громадяни України мають бути впевненими, що міліція завжди стоїть на захисті закону, і вона у разі необхідності захистить від будь-яких посягань індивідуальні права та свободи кожного. Ця мета вимагає від українських правоохоронців не тільки нових принципів та пріоритетів, але й нових форм та методів роботи, які базуються на повазі до гідності людини та недопущенні приниження, невинуватого фізичного та психічного насильства. Але для міліції недостатньо просто працювати по-новому, треба також «донести» цей новий образ правоохоронця до людської свідомості, зробити таке уявлення про себе стійким та звичним.

Другий тип факторів – це майже глобальні фактори переходу від індустріального до постіндустріального інформаційного суспільства, які в усіх країнах, хоча й дещо у різній мірі, несуть соціальну дезорганізацію, зростання злочинності, розпад сімей, падіння рівня народжуваності, міжособистісної довіри та довіри до соціальних інститутів. Індивідуалізм – це базовий принцип, ядро сучасних демократій та незамінний двигун технологічних інновацій. Разом з тим необмежений індивідуалізм, відмова від багатьох правил та обмежень суспільного життя, бажання не обтяжувати себе